

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Ondřeje Mrákoty, soudkyně Sylvy Šiškeové a soudce Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: **J. P.**, , zastoupeného advokátem Mgr. Daliborem Lípou, Jugoslávská 856/2, Karlovy Vary, proti žalované: **Vězeňská služba ČR, Věznice Horní Slavkov**, Hasičská 785, Horní Slavkov, proti programu zacházení, který žalobce převzal dne 23. 6. 2021, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 11. 2021, čj. 57 A 125/2021-60,

t a k t o :

I. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 11. 2021, čj. 57 A 125/2021-60, **se ruší a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

II. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Daliborovi Lípovi, advokátovi, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši **6 800 Kč**, která mu bude proplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

[1] Žalobce podal ke Krajskému soudu v Plzni žalobu proti programu zacházení, který mu stanovila žalovaná podle § § 41 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Krajský soud žalobu odmítl podle § § 46 odst. 1 písm. c) s. s. ř. s. pro zjevný nedostatek aktivní věcné legitimace. Žalobce totiž převzal kopii programu zacházení a přijetí stvrdil svým podpisem. V tom se podle soudu projevil konsensuální charakter programu zacházení a nešlo tedy o autoritativní rozhodnutí žalované. Bylo na žalobci, zda program zacházení přijme v podobě, kterou žalovaná navrhla. Krajský soud stejným usnesením také zamítl žalobcovu žádost o osvobození od soudních poplatků, neboť žaloba zjevně nemohla být úspěšná. Soud zamítl rovněž návrh na ustanovení zástupce.

[2] Žalobce (stěžovatel) v kasační stížnosti tvrdí, že byl věcně legitimován podat žalobu. Dále má za to, že již v řízení před krajským soudem splňoval podmínky pro osvobození od soudních poplatků, resp. pro ustanovení zástupce. Ze stěžovatelových podání bylo zřejmé, že není schopen sám zformulovat žalobu či správně určit žalobní typ. Stěžovatel tedy nebyl

pokračování

sám schopen odstranit vady žaloby tak, aby byla projednatelná. NSS jej navíc pro řízení o kasační stížnosti od soudních poplatků osvobodil, i když stěžovatelova situace byla stejná jako v době podání žaloby.

[3] Stěžovatel dále uvedl, že program zacházení zasahuje do jeho práv, neboť je stanoven autoritativně a nikoli konsenzuálně. Zásah spatřuje v tom, že stěžovateli není umožněno program dodržovat. Stěžovatel nemá ani možnost ovlivnit jeho obsah. Krajský soud jej měl poučit ohledně přesnější formulace pochybení žalované a vyzvat jej, aby přesně označil žalobní typ.

[4] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že program zacházení je součástí osobního spisu vězně. Je zpracováván, aktualizován a veden elektronicky a nemá charakter správního rozhodnutí. Stěžovatel se s aktualizovaným programem zacházení seznámil a neměl k jeho obsahu výhrady. Námitky neměl ani k jeho opětovné aktualizaci. Program zpracovává speciální pedagog a je vytvářen i schvalován elektronicky potvrzením ředitelem věznice. Obecně se odsouzení v souladu se zákonem na „nastavení“ programu zacházení podílí a jeho konečnou podobu stvrdí svým podpisem. Obdobně je tomu i s aktualizací programu.

[5] Kasační stížnost je důvodná.

[6] Krajský soud žalobu odmítl. V takovém případě může NSS pouze posoudit, zda krajský soud postupoval správně, pokud se věci meritorně nezabýval. S tím souvisí i otázka, zda soud nepochybil, pokud stěžovatele neosvobodil od soudních poplatků a neustanovil mu zástupce.

[7] Stěžovatel v kasační stížnosti namítal, že zástupce mu měl být ustanoven proto, že se v právní úpravě neorientuje tak, aby byl schopen zvolit správný žalobní typ, a také dostatečně přesně formulovat, v čem spatřuje zásah do svých práv.

[8] NSS připomíná, že předpoklady pro osvobození od soudních poplatků je třeba posuzovat vždy zcela konkrétně s ohledem na okolnosti existující v době vyměřování soudního poplatku (rozsudek NSS ze dne 14. 1. 2009, čj. 4 As 63/2008 -105). Při každém rozhodování o tom, zda je splněn předpoklad pro osvobození od soudních poplatků, soud zkoumá zejména výši soudního poplatku, okolnosti stojící na straně žadatele v rozhodné době i charakter projednávané věci (rozsudky NSS ze dne 2. 10. 2007, čj. 3 Ans 4/2006-28, a ze dne 14. 1. 2009, čj. 4 As 63/2008- 105).

[9] NSS ze soudního spisu zjistil, že krajský soud usnesením ze dne 9. 7. 2021 stěžovatele vyzval, aby doplnil a upřesnil žalobu o označení napadeného rozhodnutí, den jeho doručení, důkazní návrhy a stejnopis napadeného rozhodnutí. Ze stěžovatelovy reakce krajský soud zjistil, že stěžovatel napadá program zacházení. Krajský soud dalším usnesením ze dne 13. 10. 2021 stěžovatele vyzval, aby uvedl, co konkrétně vytýká žalované v souvislosti s programem zacházení, co a proč mu na programu zacházení vadí a co a z jakého důvodu žádá. Krajský soud v tomto usnesení stěžovatele také vyzval, ať uvede, zda podepsal přijetí programu zacházení. V reakci na tuto výzvu stěžovatel uvedl, že

přijetí programu zacházení podepsal. Dále popsal výhrady k jednotlivým stanoveným cílům programu zacházení.

[10] Krajský soud žalobní námitky posoudil jako nesouhlas s nastavením programu zacházení, tedy jako nesouhlas s podmínkami programu zacházení. Z toho, že stěžovatel převzal kopii programu zacházení, a toto převzetí podepsal, krajský soud dovodil konsenzuální charakter programu zacházení. Na základě toho pak krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatel zjevně nemůže být dotčen na veřejných subjektivních právech, a proto je namístě žalobu odmítnout pro zjevný nedostatek věcné legitimace. Zároveň krajský soud odůvodnil zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků tím, že stěžovatelova žaloba zjevně nemohla být úspěšná. Ohledně neustanovení zástupce krajský soud uvedl, že nebyly dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a navíc by ustanovení zástupce stěžovateli nebylo účelné, pokud žaloba nebyla projednatelná.

[11] Podle NSS krajský soud pochybil, pokud považoval za neúčelné ustanovit stěžovateli zástupce pro řízení o žalobě a zároveň žalobu odmítl pro zjevný nedostatek věcné legitimace spočívající v tom, že stěžovatel nekonkretizoval veřejné subjektivní právo, do kterého mu program zacházení zasáhl. Otázka dotčení veřejného subjektivního práva programem zacházení není právně zcela jednoznačná. Rovněž podle NSS nelze jednoznačně uzavřít, že k zásahu do veřejných subjektivních práv nemůže dojít také proto, že stěžovatel sporný program zacházení podepsal.

[12] Program zacházení je výchovný prostředek, který vychází z vnitřního řádu věznice. Vnitřní řád věznice stanoví minimální program. Ten je založen na pracovních aktivitách a určen odsouzeným, kteří si nezvolí žádnou z nabízených variant individualizovaného programu zacházení. Individualizovaný program zacházení se skládá z pracovních, vzdělávacích, speciálních výchovných, zájmových a jiných aktivit a konkretizuje aktivity podle potřeb konkrétního odsouzeného. I tvorba programu zacházení je však správní činností. Hlavním úkolem žalované je totiž prostřednictvím programů zacházení soustavně působit na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění.

[13] Zároveň platí závěry správních soudů, že přezkum programů zacházení ve správním soudnictví je omezen. V rozsudku ze dne 27. 8. 2012, čj. 5 As 99/2012-29, NSS uvedl, že k aktualizaci programu zacházení v součinnosti s odsouzeným může docházet při jeho hodnocení. Ani to však nezakládá odsouzenému právo na požadovanou úpravu textu programu zacházení. Stejně tak z rozsudku NSS ze dne 19. 12. 2012, čj. 5 As 18/2012-47, z něhož vyšel krajský soud, plyne, že nevyhoví-li žalovaná odsouzenému ohledně organizační úpravy některých jeho aktivit, nejedná se ještě o zásah do jeho veřejných subjektivních práv. NSS také tyto případy odlišil od situací, kdy lze o dotčení veřejných subjektivních práv odsouzeného uvažovat (rozsudky ze dne 27. 4. 2012, čj. 5 As 27/2012-34, a ze dne 27. 4. 2012, čj. 5 As 22/2012-30, týkající se použití poutacího opasku pro zdravotní eskortu žalobkyně; ze dne 25. 5. 2012, čj. 5 As 90/2012-27 týkající se nepředání korespondence ze dne 15. 6. 2012, čj. 5 As 87/2012-32, ohledně otevření a kontroly korespondence; ze dne 17. 5. 2012, čj. 5 As 71/2012-38, týkající se neumožnění duchovní péče).

pokračování

[14] Účelem ustanovení zástupce bylo tedy umožnit stěžovateli formulovat žalobní námitky tak, aby bylo možné posoudit, zda se domáhá ochrany veřejného subjektivního práva, které mu podle zákona náleží, resp. tvrdí, že mu žalovaná neumožnila naplnit takové právo, popř. vůči němu žalovaná uplatnila prostředky či postup, které zákon nepředvídá. Jak vyplynulo z výše uvedeného, tuto věc nelze na první pohled považovat za právně jasnou a jednoduchou.

[15] Ustanovený zástupce by stěžovateli kromě formulace zásahu do veřejných subjektivních práv také pomohl zvolit žalobní typ, v rámci něhož měl soud případně program zacházení přezkoumávat. Pokud by však poté byla jedinou překážkou projednatelnosti žaloby nesprávná volba žalobního typu, nastoupila by poučovací povinnost soudu (rozsudek rozšířeného senátu ze dne 17. 9. 2019, čj. 1 As 436/2017-43, 3931/2019 Sb. NSS).

[16] NSS tedy usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (110 odst. 1 s. s. ř.s. ř. s.). Krajský soud v další fázi znovu rozhodne o stěžovatelově žádosti o osvobození od soudních poplatků a o návrhu na ustanovení zástupce. Přitom zohlední výše uvedené závěry NSS. Pokud bude stěžovatel v řízení před krajským soudem zastoupen, považuje NSS za vhodné, aby měl zástupce příležitost formulovat žalobní námitky. Jinak by zastoupení bylo jen formálním krokem bez skutečného vlivu na ochranu práv stěžovatele. Poté krajský soud věc znovu posoudí a rozhodne také o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ § 110 odst. 3 věta první s. s. ř.s. ř. s.).

[17] NSS stěžovateli usnesením ze dne 8. 2. 2022, čj. 10 As 491/2021-38 ustanovil zástupce. Odměnu za zastupování stěžovatele tak hradí stát (§ § 35 odst. 10 s. s. ř.s. ř. s.). NSS přiznal ustanovenému zástupci odměnu za dva úkony právní služby – první poradu s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a doplnění kasační stížnosti [§ § 11 odst. 1 písm. b) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif], za který mu náleží odměna ve výši 2 x 3100 Kč [§ § 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § § 7 bodem 5 advokátního tarifu] a 2 x 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů (§ § 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem tedy 6800 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu NSS do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. listopadu 2022

Ondřej Mrákota
předseda senátu